

Salvador Vergés

LA
LLANTERNA DE
MONTMARTRE

Pròleg de Vicenç Villatoro

V I E N A
E D I C I O N S

1. ARRIBADA DE COLOR BLANC

No feia ni tres hores que anava en tren i quan vaig baixar-ne em va semblar que havia arribat a un món llunyà i desconegut. Nevava, era com si caiguessin parracs blancs del cel. Encara cremaven alguns llums de colors per acomiadar l'últim dia de les festes de Nadal. L'andana estava al descobert i les sabates se m'enfonsaven i marcaven unes fotges sobre un terra que no m'imaginava com era a l'estiu. Durant el viatge, tot i la tristesa que portava de casa, la novetat de començar a viure sol en un lloc que no coneixia m'havia fet estar eufòric i molt esperançat. Tota l'estona anava pensant quina mena de poble seria, quan, de sobte, des de la finestra del tren, entre la foscor i la petita clariana del vidre que havia fet amb el revés de la mà, el vaig veure allà, com un llençol de llums grocs que abrigava un puig.

Em vaig aixoplugar sota la barbacana de l'estació amb la maleta a terra, entre les cames. La gent caminava decidida i segura d'on anava. Jo, enfredorit i insegur, mirava els pocs cotxes que passaven; tots portaven les cadenes. Un dels que va passar en duia una de mal cordada, i se sentia com picava contra la planxa, a bufetada per volta de roda.

No em volia enganyar, però en el fons tenia l'esperança que els amos de la fàbrica, on comptava treballar els pròxims anys, em vindrien a esperar. Era la meva segona feina, però disset anys encara no eren suficients per haver perdut la innocència.

Sabia que la fonda on tenia l'allotjament reservat estava situada al centre de la vila, que era també la part més alta, i que

per arribar-hi havia de pujar unes escales. Quan vaig veure que estaven amagades sota la neu, vaig decidir donar la volta per la carretera, i això volia dir caminar pel fons d'una U esculpida a la neu i només amb la tènue llum d'unes bombetes gairebé tapades pels caramells de glaç.

Feia pocs dies que havia mort la meua mare, i la idea de començar una vida nova en un altre lloc m'ajudava a suportar la tristesa d'haver-la perdut. Pres per un fred desconegut, vaig preguntar si anava bé a un home que portava una gavadina llarga i una gorra; anava ben calçat i sense guants, com si el fred no l'afectés. Em va respondre que l'acompanyés. Vàrem caminar sense parlar i jo el vaig seguir com un gos perdut. Mentre l'home inspirava un cigarro que aguantava amb la mà dreta, em vaig fixar que li faltaven tots els dits de l'altra. La nit era tan gèlida que l'aire que em sortia dels pulmons gairebé era com el fum que ell expirava a cada pipada. Quan havíem caminat una bona estona, en una zona on ja gairebé no hi havia aquells llumets grocs, es va girar de cop.

—Noi, si aquesta nit vols dormir calent, m'has de donar mil pessetes ara mateix —em va dir.

Em va semblar que havia aterrat en un altre món, perquè allò dels atracaments només ho havia vist a les pel·lícules. Potser a prop de casa m'hauria escapat a més córrer, però tancat dins d'aquella U en forma de canal, vaig optar per pagar i fugir sense ni tan sols girar-me. La poca llum i el manyoc d'aquella mà mutilada formaven una imatge tenebrosa que em va impressionar.

Espantat, amarat de neu i enfredorit, vaig començar a caminar sense saber on anava, però com si l'atzar es posés del meu costat, després de molta estona i sense haver preguntat res més a ningú, vaig llegir: Fonda Pirineus. La porta era de vidre, amb estrelles gebrades i frases de bons desitjos nada-

lencs enganxades. La mestressa era una dona de mitjana edat amb cara de cansada, d'aquelles a qui les hores de la nit se li fonen per la feina del dia a dia. Portava un vestit negre amb un escot per on se li veia l'inici de l'entrepit. Una agulla li recollia els cabells sense que la preocupés massa si algun li quedava esbarriat. Eren uns cabells negres, setinats pel vapor de la cafetera. L'entrada de la fonda era un bar públic negrós i fumats, però amb calefacció. Aquella escalfor em va fer pensar que havia arribat al cel. De tots els homes que jugaven a cartes o que miraven la televisió, em va cridar l'atenció un que portava un barret ronyós, corbata i un jersei obert i atrotinat que en algun temps passat devia haver set de qualitat.

La mestressa va estar per mi sense deixar d'atendre els clients de la barra. A aquella senyora, que em va semblar un punt de llum, m'hi vaig obrir per la necessitat de sentir-me escoltat i li vaig explicar el meu robatori. Ella hi va treure importància i em va dir que després de festes els borratxos anaven curts d'armilla. Però la conversa va ser breu, perquè els clients l'anaven cridant a cada moment: Maria, cobra'm; Maria, fes-me un cafè; Maria...

Vaig sopar en una sala molt il·luminada, plena de taules amb les estovalles, tovallons i plats de color blanc. Penjat a la paret hi havia un quadre amb unes lletres molt ben pintades on hi deia: «La gana és el millor plat». Em va semblar un menjador d'aquells que alguna vegada havia vist quan el pare ens portava a fira i ens deia: «Aquí no, que això és un restaurant de rics».

La taula era de dos, i una noia que servia es va emportar l'altre cobert, com si estigués obligat a sopar tot sol. O potser estava segura que ja no vindria ningú més.

L'habitació era petita, però quan vaig veure que hi havia un radiador de calefacció i que el llum es podia apagar i obrir des

del llit, em va semblar tot un luxe. Les parets estaven pintades de color blau amb unes margarides blanques que s'anaven creuant, com ho feien les del vestit estampat en blanc i negre de la padrina. Des de la finestra, que no tenia porticons, mirant el contrallum del carrer, es veien les ballarusques de neu que no paraven de caure. Al davant, tot i ser el dia de Reis, encara hi havia un rètol de colors que anunciava intermitentment el Nou Any 1960. A la capçalera del llit hi havia la imatge d'una verge; no vaig saber reconèixer de quina maredeu. Era una planxa embotida, amb el relleu pintat de colors vius, i estava penjada d'un cordó que algun dia havia estat blanc i que dibuixava un triangle amb el vèrtex de dalt per sobre d'un clau de ganxo. Segur que la mare hauria reconegut la imatge només d'entrar.

Neguitós i amb el cor accelerat, no trobava la manera d'agafar el son. Quan pensava que havia donat mil pessetes a aquell home en comptes de trencar-li la cara, em bullia la sang. M'averkonyia de lamentar-me'n sense haver reaccionat en el seu moment. La il·lusió d'haver trobat una feina lluny de casa se m'havia esvaït. Desanimat, pensava que la meua decisió havia estat desencertada. Hauria volgut tornar a tenir set anys, quan encara no havia trepitjat mai una escola ni tenia cap mena d'obligació. Potser la innocència m'havia allargat la ignorància, però gràcies a la llibertat de viure entre la natura havia descobert que ni la sang que regalima dels genolls ni les butllofes que surten després de rodolar per un marge d'ortigues, maten. Potser la por d'haver-me equivocat em feia retornar neguits que de petit tenia per qualsevol cosa. Havien passat més de deu anys i encara recordava l'herba ofegada a sota les rajoles de l'era de casa, unes rajoles que jo anava arrancant, perquè els brins poguessin sortir lliurement sense haver de buscar les escltxes del contorn. A l'herba

d'allà encara li aniria pitjor perquè ni tan sols trobaria aquell petit espai per pujar amunt.

Durant la nit, mentre m'anava rebolcant entre aquells llençols aspres amb olor de drogueria i un coixí boterut i tou, ja no sentia el so de les esquelles quan tocaven al ritme del remugueig ni la tos persistent de la mare, que tantes vegades m'havia despertat. Amb moltes ganes les hauria canviat pel silenci estrany d'aquella habitació. Despert, sota la verge que no havia conegut, enyorava la mare d'una manera com encara no m'havia passat des de la seva mort.

Havia sentit tocar totes les hores, fins a les sis del matí, i encara no havia aclucat els ulls, quan de cop em va semblar sentir unes veus que no sabia d'on venien. Potser per allò que després no me n'hagués de tornar a penedir, em vaig aixecar d'una revolada. L'armari, una mica de nyigui-nyogui, amb trossos de fullola arrancada i lleixes blegades pel pes d'alguna maleta atapeïda, encara estava tancat, i la finestra, també. La llum era trista, només hi havia un aplic a la paret amb una bombeta allargada i punxeguda com les caputxes dels penitents de Setmana Santa. També vaig mirar sota el llit, com sempre feia a casa. Hi mirava perquè quan el meu germà no venia a dormir a la mateixa hora, després de tancar el llum se'm començava a moure el matalàs, i resultava que era ell que s'hi havia amagat per fer-me por.

Encara estava dret a l'espona del llit i amb calçotets, quan vaig sentir que trucaven a la porta.

—Eloi! Baixa —em van cridar—. Hi ha un home que coneixes i que voldràs veure.

No sabia què pensar ni qui podia ser i, cremat d'aquella mala nit, vaig baixar corrents després de vestir-me amb una esgarrapada.

El bar era al capdavall de les escales i la senyora Maria feia

cafès a la màquina com si encara fos la nit passada, tot i que tenia la cara més alegre. Aquell matí portava els cabells deixats anar i un davantal tot de color blanc amb unes puntes arriacades que li tapaven l'escot. Quan em va veure, amb el cap em va assenyalar un home assegut que estava d'esquena sota d'un torterol de fum, com si hagués passat la màquina del tren. Només d'acostar-m'hi li vaig veure aquella mà sense dits i, sense pensar-m'ho ni un instant, m'hi vaig llançar a sobre com un gos foll.

—Lladre malparit! Ahir em vares trobar distret i avui t'obriré en canal com un porc, si no em tornes els diners ara mateix. —Crec que vaig aconseguir fer-li por i tot, perquè no va intentar fer res. Allò em va donar confiança i també em va calmar. Era la primera vegada que em barallava amb una persona més gran que jo i, la veritat, per dins, estava més espantat que no pas ell.

—Tra... Tranquil... —em va respondre tartamudejant—. No és pas el que t'imagines. Per què et penses que m'has trobat aquí?

—No en vull saber res, de tu! Quan em tornis els diners, t'escoltaré —li vaig dir com si estigués molt segur de mi mateix.

En aquell moment vaig veure que s'acostava la senyora Maria amb cara d'enfadada i un bitllet de mil pessetes a la mà.

—Tu marxa d'aquesta casa i no tornis mai més. I tu, aquí tens els diners. Trucaré als amos de la fàbrica perquè et busquin una altra pensió. Si et penses que ets un milhomes, aquí no ho seràs pas.

Amb aquelles paraules em va marxar la força i tots els propòsits d'aquella mala nit.

—Gràcies, però això no ho puc acceptar. És ell qui me'ls va robar i ell me'ls ha de tornar —li vaig dir a la senyora Maria, mentre aquell home collia el cigarro de terra.